

Memo Beleidsadvies ICT-basisinfrastructuur FO

Voor: De Standaardisatieraad
Van: Bureau Edustandaard
Datum: 5 december 2024

Inleiding

Op 22 november is de definitieve versie van het beleidsadvies ICT-basisinfrastructuur funderend onderwijs [gepubliceerd](#). Het deelrapport fase 1 (dat de huidige ict-basisinfrastructuur beschrijft) is daar als bijlage bijgevoegd. Beide documenten zijn samen met de Kamerbrief Digitalisering en leermiddelen aan de Tweede Kamer gepubliceerd. Het rapport is geschreven in opdracht van het ministerie van OCW. Wat OCW concreet gaat doen met de aanbevelingen in dit rapport is nog niet geheel duidelijk. Vooralsnog lijkt het erop dat OCW begin 2025 in gesprek zal gaan met de verschillende stakeholders, waaronder Edustandaard, over mogelijke vervolgstappen.

De Standaardisatieraad is eerder op de hoogte gesteld over de voortgang van dit onderzoek. Na oplevering van het deelrapport fase 1, heeft Bureau Edustandaard gesproken met de onderzoekers en heeft daarbij aangegeven welke rol en functies Edustandaard heeft binnen het informatielandschap en de ict-basisinfrastructuur. Deze rol is sectoroverstijgend en is daarmee van cruciaal belang voor het bevorderen van de samenhang tussen sectoren en voor het bevorderen van standaardisatie en interoperabiliteit in het informatielandschap.

Voor Edustandaard is het belangrijk om ons te verhouden tot de aanbevelingen in dit beleidsadvies en onze positie te bepalen voor eventuele vervolgstappen die worden ondernomen op basis van dit beleidsadvies. Met deze oplegmemo wordt inzicht gegeven in de voor Edustandaard relevante observaties, knelpunten en aanbevelingen in het beleidsadvies. Aan de leden van de Standaardisatieraad wordt gevraagd hoe wij ons als Edustandaard verhouden tot dit beleidsadvies en welke aandachtspunten de leden aan het Bureau wil meegeven in de vervolgstappen en -gesprekken die gaan volgen met het ministerie van OCW. Bij de vervolgstappen aan het einde van dit memo worden aan de Standaardisatieraad een aantal concrete vragen gesteld.

Knelpunten in de ict-basisinfrastructuur

Het rapport start met 12 observaties van de knelpunten in de huidige ict-infrastructuur. Als knelpunten in de huidige situatie zien de onderzoekers bijvoorbeeld dat:

- Het ontbreekt aan proactieve regie en een gemeenschappelijke visie op digitalisering
- Rollen, mandatering en governance ten aanzien van de ict-basisinfrastructuur zijn niet altijd helder en passend
- Verkoking tussen onderwijssectoren leidt tot verschillende ict-basisinfrastructuren die ervoor zorgen dat de huidige ict-infrastructuur niet goed werkt.
- Handhaving van afspraken en standaarden ontbreekt
- Bestuurder is verantwoordelijk voor goede privacy, informatiebeveiliging en werkende ict
- Onderwijsinstellingen ervaren grotere afhankelijkheid van de markt en marktfalen
- Eisen ict-basisinfrastructuur kunnen (toetreding) kleine partijen belemmeren

- Er zijn zorgen over de rol en positie van Big Tech in het onderwijs

Als oorzaak voor deze knelpunten zien de onderzoekers dat de infrastructuur in het funderend onderwijs complex is en afhankelijk van veel verschillende partijen, wat leidt tot uitdagingen in governance en samenwerking. Er is beperkte publiek-private sturing en onvoldoende overzicht en regie. Afspraken zijn niet afdwingbaar en onvoldoende in onderlinge samenhang uitgewerkt. Ook zijn publieke waarden onvoldoende geborgd in het ontwerp. De ict-basisinfrastructuur is organisch gegroeid waarbij een grote afhankelijkheid is ontstaan van grote marktpartijen.

In het beleidsadvies wordt vervolgens ingegaan op de volgende vraag: “Hoe is de (centrale) regie op de ict-basisinfrastructuur op dit moment georganiseerd en welke aanpassingen zijn wenselijk om te komen tot een toekomstbestendige situatie waarin de waarden en belangen van leerlingen en scholen voldoende en structureel zijn geborgd?” De onderzoekers komen tot 16 aanbevelingen, waarin verschillende beleidsopties worden beschreven. Daarbij wordt veelal naar de rollen en mandaten in het stelsel rondom de ict-basisinfrastructuur gekeken. De onderzoekers zijn van mening dat er behoefte is aan duidelijke rollen en verantwoordelijkheden binnen het ecosysteem van publieke en private partijen. Bij een aantal aanbevelingen wordt specifiek naar Edustandaard gekeken als beleidsoptie.

Positionering Edustandaard

Met de aanbevelingen in het rapport worden diverse opties beschreven om de kwaliteit van de ict-infrastructuur te verbeteren. Daarin wordt als oplossingsrichting vaak voor een aanpassing in de governance en rollen van organisaties gekozen. Edustandaard wordt bij diverse aanbevelingen genoemd:

- Aanbeveling 2: kern van stelselinrichting is op basis van publiek-private samenwerking
 - Deze aanbeveling noemt Edustandaard niet, maar het feit dat publiek-private samenwerking als kern van stelselinrichting wordt gezien, is van belang voor Edustandaard als publiek-privaat platform waar al ruim 20 jaar wordt samengewerkt.
- Aanbeveling 4: zorg voor wettelijke verankering van onderdelen van de ict-basisinfrastructuur
 - Als oorzaak voor deze aanbeveling wordt gezien dat afspraken en standaarden die binnen het ecosysteem tot stand komen én het gebruik van een aantal basisvoorzieningen vaak niet kunnen worden afgedwongen. Het ontbreekt aan uitvoeringsmacht, doorzettingsmacht, toezicht en handhaving. De onderzoekers adviseren aan OCW om het gebruik van onderdelen van de ict-basisinfrastructuur wettelijk te verankeren (wettelijk vastleggen van het doel, regels en afspraken, inclusief financiering voor de uitvoering). Als voorbeeld wordt gedacht aan standaarden en afspraken op het gebied van informatie-uitwisseling, informatieveiligheid, toegang en het gebruik van gepseudonimiseerde identiteiten.
- Aanbeveling 7: vul als stelselverantwoordelijke de beslissende rol in en veranker deze
 - Als optie voor de beslissende rol wordt gedacht aan het inrichten van een nieuw gremium, een bestuurlijk overleg digitalisering funderend onderwijs (FO); *“Dit nieuwe overlegorgaan zou de beslissende rol kunnen vervullen en zorgen voor een brede vertegenwoordiging van de onderwijssector, zonder dat private partijen direct betrokken zijn. De betrokkenheid en input van private partijen kan via andere kanalen, zoals Edu-V en Edustandaard, worden georganiseerd.”*
- Aanbeveling 9: versterk en positioneer de ‘onafhankelijke architect’ binnen de strategisch rol
 - Bij deze aanbeveling zien de onderzoekers verschillende opties om de rol van onafhankelijke architect te beleggen. Een hiervan is de rol te beleggen bij Edustandaard. Daarbij wordt aangegeven dat *“De rol van onafhankelijke architect*

zou belegd kunnen worden bij de architectuurraad van Edustandaard. Voordeel is dat in de architectuurraad publieke en private architecten zitten en dat het alle onderwijssectoren omvat. Nadeel is dat de architectuurraad is samengesteld uit architecten van verschillende publieke en private organisaties die ook eigen belangen hebben, waardoor de onafhankelijkheid niet kan worden gewaarborgd.”

- Aanbeveling 11b: beleg de regisserende rol: meer specifiek de regisseur van standaarden
 - Bij deze aanbeveling schrijven de onderzoekers: “Wij adviseren om Edustandaard formeel aan te wijzen als regisseur van standaarden en afspraken voor de ict-basisinfrastructuur in het FO.” Daarbij worden twee keuzes voorgelegd. Doorgaan in de huidige situatie óf Edustandaard een centrale en regisserende rol geven vergelijkbaar met NICTIZ in de zorgsector. Deze keuze zou een strategische heroriëntatie van Edustandaard vergen en bevestiging van de afspraken binnen zowel funderend als het hoger onderwijs.

Vervolgstappen

Voor Edustandaard is het belangrijk om ons te verhouden tot de aanbevelingen in dit beleidsadvies en onze positie te bepalen voor eventuele vervolgstappen die door OCW worden ondernomen op basis van dit beleidsadvies. Aan de leden van de Standaardisatieraad wordt gevraagd om op basis van het beleidsadvies aan te geven:

- Welke aanbeveling verdient de meeste focus?
- Zitten er no go opties tussen?
- Willen de leden uitgebreider spreken over de aanbevelingen en hoe ons als Edustandaard hierop voor te bereiden?

Bureau Edustandaard blijft de ontwikkelingen en vervolgstappen volgen en zal de Standaardisatieraad informeren. Als procesvoorstel stelt het Bureau voor dat de voorzitter samen met de secretaris in gesprek gaan met OCW als Edustandaard wordt uitgenodigd voor een gesprek. Aan de Standaardisatieraad wordt terugkoppeling gegeven van de uitkomst van dit gesprek. Ter voorbereiding op dit gesprek zal het Bureau speaking notes opstellen op basis van de eerste gedachtewisseling tijdens de vergadering van 5 december. Gaat de Standaardisatieraad akkoord met dit procesvoorstel?